

કુર્આનની સર્વગ્રાહી તફસીર (વિવરણ)

મઆરિફુલ કુર્આન

ગુજરાતી

મૂળ લેખક

હઝરત મવલાના મુફતી મુહમ્મદ શફીઝ્ સા. (રહ.)

અનુવાદક

ઈલ્યાસ ગુલામમુહમ્મદ આદમ સાલેહ પટેલ (ખાનપુરી)

પ્રકાશક

હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ વલી ભૂતા સા. (દા.ખ.)

સ્થાપક તથા મોહતમિમ

જમિઅતુલ ઝનાત ટંકારીઆ
મુ.પો. ટંકારીઆ,
તા. જિ. ભરૂચ (ગુજરાત)

www.maarifulqurangujarati.com

કાનૂની ચેતવણી: ● આ તફસીરનો હેતુ ફી-સબિલિલ્લાહ પ્રચાર પ્રસારનો છે, જેથી કોઈપણ વ્યક્તિએ પ્રસ્તુત વેબસાઈટના કોઈપણ સાહિત્યનો અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો ઉપયોગ વેપારી ધોરણે કરવાની અથવા કિતાબ સ્વરૂપે છપાવવાની સખત મનાઈ છે. માત્ર ઓનલાઈન શેરીંગ કોઈપણ પ્રકારના એડીટીંગ સિવાય કરી શકાય છે.

● પ્રકાશક પાસે આ તફસીરના પ્રિન્ટેડ કોપીના સર્વ હક્ક કોપી રાઇટેડ હોવાના કારણે મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીમાંથી પ્રકાશક અને અનુવાદકનો પ્રિન્ટેડ કોપીનો પેજ નંબર, ભાગ નંબરનો હવાલો આપી કોઈ ફકરો કે વાક્ય કોઈ કિતાબ અથવા લેખમાં કોઈપણ જાતના એડીટીંગ વિના લખી / છાપી શકાય છે.

● આ બાબતોનું ઉલ્લંઘન કરનાર સામે કાયદેસરની કાનૂની કાર્યવાહી કરવાની સખત ચેતવણી આપવામાં આવે છે.

નોંધ : મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીના ૧૧ ભાગોની હાર્ડ પ્રિન્ટેડ કોપી મેળવવા માટે પ્રકાશક હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ ભૂતા સાહબનો સંપર્ક કરવા વિનંતી છે.

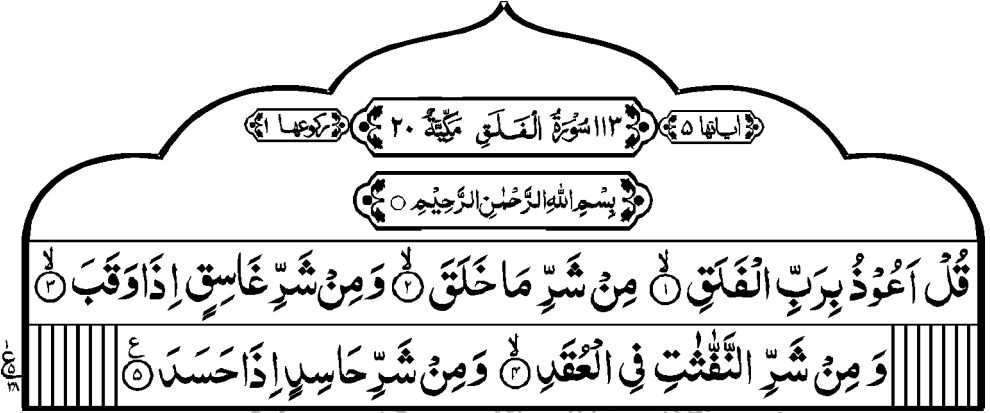
Designed and Typesetting By: Safwan Patel Khanpuri

પ્રકરણ (૧૧૩)

સૂરએ ફલક

સૂરએ ફલક મદીનામાં નાઝિલ થઈ તેની પાંચ આયતો છે.

આયતો : (સૂરએ ફલક : આયત નં. ૧ થી ૫)

તરજુમો / તફસીર :

અલ્લાહના નામથી શરૂ કરું છું જે મહાકૃપાળુ અને મહાદયાળુ છે.

(હું નબી ﷺ!) આપ ફરમાવી દો કે પ્રભાતના માલિકનો આશરો લઉં છું,
(૧) દરેક વસ્તુની બુરાઈથી જે તેણે બનાવી છે (૨) અને અંધારી રાતની
બુરાઈથી, જ્યારે કે તે આવી જાય (૩) અને (પઠી પઠીને દોરાની) ગાંઠો પર
(જાદૂની) ફૂંક મારનારીઓની બુરાઈથી (૪) અને ઈર્ષા કરનારની બુરાઈથી
(આસરો લઉં છું) જ્યારે કે તે અદેખાઈ કરે. (૫)

વિસ્તૃત વિવરણ :

આ સૂરત સૂરએ ફલક અને ત્યાર પછીની સૂરત સૂરએ નાસ બંને સૂરતો એક જ ઘટનામાં નાઝિલ થઈ છે. હાફિઝ ઈબને કયિમ (રહ.)એ આ બંનેની તફસીર એક સાથે લખી છે તેમાં કહ્યું છે કે આ બંને સૂરતોના લાભ અને બરકતો અને સૌ લોકોને તેની જરૂરિયાત એવી છે કે કોઈ માનવી તેનાથી બાકાત નથી હોઈ શકતો, આ બંને સૂરતોમાં જાદૂ અને ખરાબ નજર તથા બધી જ શારીરિક

અને આધ્યાત્મિક આફતો દૂર કરવાની મહાન તા'સીર છે અને હકીકતને સમજવામાં આવે તો માનવીને તેની આવશ્યકતા પોતાના શ્વાસ અને ખાવા પીવા તથા પોશાક બધી વસ્તુથી વધારે છે. તેની ઘટના મુસ્નદે અહમદમાં આ રીતે આવી છે કે નબીએ કરીમ ﷺ ઉપર એક યહૂદીએ જાદૂ કરી દીધો હતો જેની અસરથી આપ ﷺ બીમાર થઈ ગયા. હઝરત જિબ્રઈલ અમીન (અલૈ.)એ આવીને આપ ﷺને ખબર આપી કે તમારા ઉપર એક યહૂદીએ જાદૂ કર્યો છે અને જાદૂનો અમલ જે વસ્તુમાં કર્યો છે તે ફલાણા કૂવાની અંદર છે. રસૂલે કરીમ ﷺએ ત્યાં માણસ મોકલ્યા, તે આ જાદૂની વસ્તુ કૂવામાંથી કાઢી લાવ્યા, તેમાં ગાંઠો વાળેલી હતી. રસૂલે કરીમ ﷺએ તે ગાંઠોને ખુલી નાંખી તે જ સમયે આપ ﷺ બિલકુલ તંદુરસ્ત થઈને ઊભા થઈ ગયા. (જો કે જિબ્રઈલ અમીન અલૈ.એ આપ ﷺને આ યહૂદીનું નામ બતાવી દીધું હતું અને આપ ﷺ તેને જાણતા હતા પરંતુ પોતાની વ્યક્તિગત બાબતમાં કોઈની પાસેથી બદલો લેવો આપ ﷺની ટેવ ન હતી તેથી) આખી જિંદગી તે યહૂદીને કંઈ જ કહ્યું નહીં અને ન જ ક્યારેય તેની ઉપસ્થિતિમાં આપ ﷺના ચહેરા મુબારક ઉપર શિકાયત કે ફરિયાદના ચિહ્નો જોવા મળ્યા. (તે મુનાફિક હોવાના કારણે હંમેશા હાજર રહેતો હતો) અને સહીહ બુખારીની રિવાયત હઝરત આયશા (રદિ.)થી એ છે કે રસૂલે કરીમ ﷺ ઉપર એક યહૂદીએ જાદૂ કર્યો તો તેની અસર તેમના ઉપર એ હતી કે અમુક સમયે આપ ﷺ એવું મહેસૂસ કરતા હતા કે ફલાણું કામ કરી લીધું છે પરંતુ તે કર્યું ન હતું. પછી એક દિવસ રસૂલે કરીમ ﷺએ હઝરત આયશા (રદિ.)ને કહ્યું કે મને અલ્લાહ તઆલાએ બતાવી દીધું છે કે મારી બીમારી શું છે અને કહ્યું કે (સ્વપ્નમાં) બે માણસો આવ્યા, એક મારા શરાણે બેસી ગયો અને એક પગ તરફ; શરાણે બેસેલા વ્યક્તિએ બીજાને કહ્યું કે તેમને શું તકલીફ છે ? બીજાએ કહ્યું કે તેમના ઉપર જાદૂ થયું છે, તેણે પૂછ્યું કે આ જાદૂ તેમના ઉપર કોણે કર્યું છે ? તો તેણે જવાબ આપ્યો કે લુબય્દ બિન અઅસમે. તે યહૂદીઓનો મિત્ર મુનાફિક છે. તેણે પૂછ્યું કે કઈ વસ્તુમાં જાદૂ કર્યું છે ? પેલાએ બતાવ્યું કે એક કાંસકો અને તેના દાંતાઓમાં, પછી તેણે પૂછ્યું કે તે ક્યાં છે ? તો પેલાએ બતાવ્યો કે ખજૂરના તે ખોખામાં જેમાં ખજૂરનું ફળ પેદા થાય છે, બીરે ઝરવાન (એક કૂવાનું નામ છે)માં એક પથ્થર નીચે દફન કરેલ છે. રસૂલે કરીમ ﷺ તે કૂવા ઉપર ગયા અને તેને

કાઠી લીધું અને કહ્યું કે મને સ્વપ્નમાં આ જ કૂવો બતાવવામાં આવ્યો હતો. હઝરત આયશા (રદિ.)એ કહ્યું કે તમે તેની જાહેરાત કેમ ન કરી ? (કે ફલાણા વ્યક્તિએ આ કૃત્ય કર્યું છે !) રસૂલે કરીમ ﷺ એ કહ્યું કે મને અલ્લાહે શિફા આપી દીધી અને મને એ પસંદ નથી કે હું કોઈ વ્યક્તિ માટે કોઈ તકલીફનું કારણ બનું (ભાવાર્થ એ હતો કે તેની જાહેરાત થઈ હોત તો લોકો તેની હત્યા કરી નાંખત અથવા તેને તકલીફ પહોંચાડત) અને મુસ્નદે અહમદની એક રિવાયતમાં છે કે આપ ﷺ ને આ બીમારી છ મહિના સુધી રહી અને અમુક રિવાયતોમાં છે કે જે સહાબીને ખબર થઈ ગઈ હતી કે આ કામ લુબય્દ બિન અઅસમે કર્યું છે તેણે રસૂલે કરીમ ﷺ ને વિનંતી કરી કે અમે એ નાપાકને કેમ કતલ ન કરી નાંખીએ !? આપ ﷺ એ એ જ જવાબ આપ્યો જે હઝરત આયશા સિદીકા (રદિ.)ને આપ્યો હતો અને ઈમામ ષુઅલબીની રિવાયતમાં છે કે એક છોકરો રસૂલે કરીમ ﷺ ની સેવા કરતો હતો તે મુનાફિક યહૂદીએ તેને પટાવી ફોસલાવીને રસૂલે કરીમ ﷺ નો કાંસકો અને તેના અમુક દાંતા તેની પાસેથી પ્રાપ્ત કરી લીધા અને તેને એક ટાટના તારમાં અગિયાર ગાંઠો લગાવી અને દરેક ગાંઠમાં એક સોય પરોવી અને કાંસકા સાથે તેને ખજૂરના ફળના ગિલાફમાં મૂકીને એક કૂવામાં પથ્થર નીચે દબાવી દીધું. અલ્લાહ તઆલાએ આ બંને સૂરતો નાઝિલ કરી જેમાં અગિયાર આયતો છે. રસૂલે કરીમ ﷺ દરેક ગાંઠ ઉપર એક એક આયત પઢીને એક એક કરીને ગાંઠો ખોલતા રહ્યા એટલે સુધી કે બધી જ ગાંઠો ખુલી ગઈ અને આપ ﷺ ને જાણે અચાનક એક ભાર ઊતરી ગયો (એવું લાગ્યું).

(આ બધી રિવાયતો ઈબ્ને કધીરમાંથી લેવામાં આવી છે)

જાદૂની અસરથી પ્રભાવિત થવું નુબુવ્વત અને રિસાલતના નકારનું કારણ નથી :

જે લોકો જાદૂની વાસ્તવિકતાથી નાવાકેફ છે તેમને આશ્ચર્ય થાય છે કે રસૂલે કરીમ ﷺ ઉપર જાદૂની અસર કઈ રીતે થઈ શકે છે ? જાદૂની હકીકત અને તેના પ્રકારો તથા હુકમોની સંપૂર્ણ વિગત સૂરએ બકરહની તફસીરમાં મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીની પ્રથમ જિલ્દમાં વર્ણન થઈ છે તેમાં જોઈ લેવામાં આવે. તેનો ખુલાસો જેનું જાણવું અત્રે જરૂરી છે એટલો છે કે જાદૂની અસરથી પણ

માનવીની શારીરિક અને માનસિક ક્રિયાઓ ઉપર પ્રભાવ પડે છે જેમકે આગથી સળગવું અથવા ગરમ થવું, પાણીથી ઠંડુ થવું વગેરે. જે રીતે અમુક શારીરિક કે તબીબી કારણોના લીધે તાવ આવી જવો અથવા વિવિધ પ્રકારના દુઃખાવો અથવા બીમારીઓ પેદા થઈ જવી એક સ્વાભાવિક બાબત છે જેમાં અંબિયા, પયગમ્બર (અલૈ.) કોઈ બાકાત નથી એ જ રીતે જાદૂની અસર પણ આ જ પ્રકારની છે. તેનાથી કોઈ બાકાત નથી.

મુઅવ્વઝતયૂન (સૂરએ ફલક અને સૂરએ નાસ) દરેક પ્રકારની દુનિયવી અને દીની આફતોથી સુરક્ષાનો કિલ્લો છે અને તેની ફઝીલતો :

આ તો દરેક મો'મિનનો અકીદો છે કે દુનિયા અને આખિરતનો દરેક લાભ અને નુકસાન અલ્લાહ તઆલાના હાથમાં છે, તેની ઈચ્છા વિના કોઈ કોઈને એક રજકણ માત્ર લાભ કે નુકસાન નથી પહોંચાડી શકતું તો દુનિયા અને આખિરતની બધી જ આફતોથી સુરક્ષિત રહેવાનો મુખ્ય આધાર માત્ર એક જ છે કે માનવી પોતાની જાતને અલ્લાહ તઆલાની શરણમાં સોંપી દે, આ જ અસલ વસ્તુ છે અને પોતાના અમલથી તેની શરણમાં આવવા લાયક બનવાની કોશીશ કરે. આ બંને સૂરતોમાં પ્રથમ એટલે કે સૂરએ ફલકમાં તો દુનિયવી આફતોથી અલ્લાહ તઆલાની પનાહ માંગવામાં આવી છે. સહીહ હદીષોમાં આ બંને સૂરતોની ઘણી ફઝીલતો અને બરકતો નકલ થઈ છે. સહીહ મુસ્લિમમાં હઝરત ઉકબા બિન આમિર (રદિ.)ની હદીષ છે કે રસૂલે કરીમ ﷺ એ કહ્યું કે તમને કંઈ ખબર છે કે આજની રાત અલ્લાહ તઆલાએ મારા ઉપર એવી આયતો નાઝિલ કરી છે કે તેનું ઉદાહરણ જોવા નથી મળતું એટલે કે **قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ** અને **قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ** અને એક રિવાયતમાં છે કે તવરાત, ઈન્જિલ અને ઝબૂર તથા કુર્આન શરીફમાં પણ તેનું ઉદાહરણ કોઈ બીજી સૂરત નથી. એક બીજી રિવાયત આ જ હઝરત ઉકબા (રદિ.)થી છે કે એક સફરમાં રસૂલે કરીમ ﷺ એ તેમને મુઅવ્વઝતયૂન પઢાવી અને પછી મગરિબની નમાઝમાં આ જ બે સૂરતોની તિલાવત કરી અને પછી કહ્યું કે આ સૂરતોને સૂવાના સમયે પણ પઢ્યા કરો અને પછી ઉઠવાના સમયે પણ. (રવાહુ નસાઈ) અને એક રિવાયતમાં છે કે આપ

ﷺ એ આ બંને સૂરતોને દરેક નમાઝ પછી પઢવાની સલાહ આપી (તાકીદ કરી).
(રવાહુ અબૂ દાવુદ અને નસાઈ)

હઝરત આયશા સિદ્દીકા (રઠિ.) કહે છે કે રસૂલે કરીમ ﷺ ને જ્યારે કોઈ બીમારી થતી તો આ બંને સૂરતોને પોતાના હાથો ઉપર ફૂંક મારી આખા શરીર ઉપર ફેરવી લેતા હતા, પછી જ્યારે મરણશય્યામાં આપની તકલીફ વધી ગઈ તો હું આ સૂરતો પઢીને આપ ﷺ ના હાથો ઉપર ફૂંક મારી દેતી હતી અને આપ ﷺ પોતાના આખા શરીર ઉપર તેને ફેરવી લેતા હતા. હું આ કામ એટલા માટે કરતી હતી કે તેમના મુબારક હાથોનો બદલો મારા હાથ બની શકતો ન હતા.

(રવાહુ ઈમામ માલિક)

(આ બધી રિવાયતો તફસીરે ઈબ્ને કષીરમાંથી નકલ કરવામાં આવી છે)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને હબીબથી રિવાયત છે કે એક રાતે વરસાદ અને સખત અંધારું હતું, અમે રસૂલે કરીમ ﷺ ને શોધવા માટે નીકળ્યા, જ્યારે આપ ﷺ ને જોયા તો આપ ﷺ એ કહ્યું કે કહો ! મેં વિનંતી કરી કે શું કહું ? આપ ﷺ એ કહ્યું, કુલહુવલ્લાહુ અહદ અને મુઅવ્વઝતયૂન પઢો જ્યારે સવાર થાય અને જ્યારે સાંજ થાય ત્રણ વખતે આ પઢવું તમારા માટે દરેક તકલીફથી સલામતી હશે.
(રવાહુ તિરમિઝી, અબૂ દાવુદ, નસાઈ)

ખુલાસો એ છે કે બધી જ આફતોથી સુરક્ષિત રહેવા માટે આ બે સૂરતો રસૂલે કરીમ ﷺ અને સહાબા (રઠિ.)નો નિત્યક્રમ હતો. આગળ સૂરતના શબ્દો સાથે તફસીર જુઓ.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ માં શબ્દ "ફલક"નો શાબ્દિક અર્થ "ફાટવા"નો થાય છે, તેનો ભાવાર્થ રાત્રિનો પ્હો ફાટવો અને સવારનું જાહેર થવું થાય છે, જેમકે એક બીજી આયતમાં અલ્લાહ તઆલાની સિફત "ફાલિકુલ અસ્બાહ" આવી છે. આ વાક્યમાં અલ્લાહ તઆલાની બધી જ સિફતોમાંથી તેને અપનાવવાની હિકમત એ પણ હોઈ શકે છે કે રાતનું અંધારું મોટે ભાગે બુરાઈ અને આફતોનું કારણ બને છે અને સવારનું અજવાળું તેને દૂર કરી દે છે. અલ્લાહ તઆલાની આ સિફતમાં એ ઈશારો છે કે જે તેનું શરણ માંગશે અલ્લાહ તઆલા તેની તમામ આફતોને દૂર કરી દેશે.
(મઝહરી)

શબ્દ شر (શર)નો અર્થ અલ્લામહ ઇબ્ને કરિયમ દ્વારા :

مَا خَلَقَ (શર) શબ્દ બે વસ્તુઓ માટે સામાન્ય અને સામેલ છે. એક આફતો અને મુસીબતો જેનાથી સીધે સીધી માણસને તકલીફ અને રંજ ગમ પહોંચે. બીજી તે વસ્તુ જે મુસીબત અને આફતના કારણ અને સબબ સ્વરૂપે હોય. આ બીજા પ્રકારમાં કુફ, શિર્ક અને બધા જ ગુનાહો પણ શર શબ્દના ભાવાર્થમાં સામેલ છે. કુર્આન અને હદીષમાં જે વસ્તુઓથી શરનું વર્ણન આવ્યું છે તે આ બંને પ્રકારોમાંથી કોઈ એકમાં સામેલ થાય છે કે યા તો તે કોઈ આફત અથવા મુસીબત હોય છે અથવા તેના માટે મુસીબતનું કારણ હોય છે. નમાઝમાં અંતે જે દુઆ અને ઈસ્લાતફાર સુન્નત તરીકો છે તેમાં ચાર વસ્તુઓ ઉપસ્થિત છે. કબ્રનો અઝાબ, દોઝખનો અઝાબ, જિંદગીનો ફિત્નો અને મોતનો ફિત્નો. તેમાં પ્રથમ બે વસ્તુઓ પોતે મુસીબત અને અઝાબ છે અને બીજી બે વસ્તુઓ મુસીબત અને અઝાબના કારણો છે.

مَا خَلَقَ માં શબ્દ "શર" બધી જ મખ્લૂકનું શર છે તેથી આ વાક્ય બધી જ મુસીબતો અને આફતોથી શરણ માંગવા માટે પૂરતું હતું પરંતુ આ જગ્યાએ ત્રણ વસ્તુઓને વિશેષરૂપે બતાવી તેમના શર એટલે કે બુરાઈથી શરણ માંગવાનું અલગથી વર્ણન કરવામાં આવ્યું જે માટે ભાગે આફતો અને મુસીબતોનું કારણ બને છે. પ્રથમ કહ્યું إِذَا وَقَبَ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ غَاسِقٍ એ ગાસિકનો અર્થ બને છે જેનો અર્થ "અંધારું ફેલાઈ જવું અને છવાઈ જવું" છે તેથી ગાસિકનો અર્થ હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) અને હસન તથા મુજાહિદે રાત માટે કર્યો છે અને وَقَبَ એ وَقُوبُ થી બને છે જેનો અર્થ અંધારું પૂરી રીતે સમગ્રતઃ વધી જવું થાય છે. ભાવાર્થ એ છે કે હું અલ્લાહ તઆલાની પનાહ અને શરણ માંગું છું રાતથી જ્યારે કે તેનું અંધારું સંપૂર્ણ થઈ જાય. રાતના વિશિષ્ટ વર્ણનનું કારણ એ છે કે આ જ સમય જિન્નત અને શયતાનો તથા તકલીફ આપનાર પ્રાણીઓ અને પૃથ્વી ઉપરના ફિત્નાઓ, ચોર, ડાકૂઓ વગેરે ફેલાઈ જવાનો તથા દુશ્મનોના આક્રમણ કરવાનો સમય હોય છે અને જાદૂની અસર પણ રાત્રે જ વધારે થાય છે. સવાર થતાં જ આ વસ્તુઓનું જોર સમાપ્ત થઈ જાય છે. (ઇબ્ને કરિયમ) બીજી વસ્તુ એ કહી કે وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ فِي النَّفَّاثَاتِ એ તેમાં نَفَّاثَاتُ એ نَفَثُ થી બને છે જેનો અર્થ ફૂંક

મારવાનો થાય છે અને عَقْدُ أَعْقَدُ نું બહુવચન છે જેનો અર્થ ગાંઠ છે. જાદૂ કરનાર દોરા ધાગા વગેરેમાં ગાંઠો મારીને તેના ઉપર જાદૂના વાક્યો પઢીને ફૂંક મારે છે. الْعُقَدُ فِي نَفَائِثٍ નો અર્થ ગાંઠો ઉપર ફૂંક મારનારીઓ થાય છે જેનો ભાવાર્થ જાદૂ કરનારીઓ થાય છે અને شَفَّاتٌ نَفْسٌ નો કર્તા نفوس (જીવો) પણ હોઈ શકે છે જેમાં પુરુષ અને સ્ત્રી બંને સામેલ છે. આ પરિસ્થિતિમાં "જાદૂ કરનારીઓ"થી ભાવાર્થ જાદૂ કરનારા જીવ હોઈ શકે છે અને દેખીતું છે કે તેનો કર્તા સ્ત્રીઓ ખાસ રીતે કદાચ એટલા માટે વર્ણન થયું કે જાદૂનું કામ મોટે ભાગે સ્ત્રીઓ જ કરતી હોય છે અને અમુક સ્ત્રીઓના સ્વભાવનો તેની સાથે વધારે મેળ બેસતો હોય છે અથવા તો એટલા માટે કે રસૂલે કરીમ ﷺ ઉપર જે જાદૂ કરવાની ઘટના જે આ સૂરતો ઊતરવાનું કારણ બન્યું તેમાં જાદૂ કરનારી વલીદ બિન અઅસમની છોકરીઓ હતી જેમણે પિતાના કહેવાથી આ કામ કર્યું હતું. તેથી આ જાદૂનો સંબંધ તેમની સાથે જોડવામાં આવ્યો અને જાદૂ કરનારાઓથી પનાહ માંગવાનું ખાસ વર્ણન કરવાનું કારણ એ પણ હોઈ શકે છે કે આ આયતો ઊતરવાની પૂર્વભૂમિકા આ જ જાદૂ કરવાની ઘટના છે અને એ પણ કે તેની બુરાઈ અને નુકસાન એટલા માટે વધારે છે કે માનવીને તેની ખબર પણ નથી હોતી અને તે અજાણ હોવાના કારણે તેને દૂર કરવા તરફ ધ્યાન નથી આપતો, તે બીમારી સમજીને દવાદારમાં લાગેલો રહે છે અને તકલીફ વધતી જાય છે.

ત્રીજી વસ્તુ જે વિશેષરૂપે વર્ણન કરવામાં આવી તે "હાસિદ (ઈર્ષ્યાળુ) અને હસદ (ઈર્ષ્યા)" છે, તેનું ખાસ વર્ણન કરવાના બંને કારણો હોઈ શકે છે કારણ કે આપ ﷺ ઉપર જાદૂ કરવાનું કામ આ જ ઈર્ષ્યાના કારણે થયું. યહૂદીઓ અને મુનાફિકો રસૂલે કરીમ ﷺ ની અને મુસલમાનોની પ્રગતિને જોઈને ઈર્ષ્યાની આગમાં બળતા હતા અને જાહેર યુદ્ધ કે લડાઈ કરીને રસૂલે કરીમ ﷺ ઉપર વર્યસ્વ સ્થાપિત કરવાની શક્તિ ન હતી તો જાદૂ દ્વારા પોતાની ઈર્ષ્યાની આગ ઠંડી કરવા ઈચ્છી અને રસૂલે કરીમ ﷺ ના ઈર્ષ્યાળુ તો દુનિયામાં અસંખ્ય હતા એટલા માટે પણ ખાસ તેનાથી પનાહ માંગવામાં આવી. વળી ઈર્ષ્યાળુની ઈર્ષ્યા તેને ચેનથી નથી બેસવા દેતી તે દરેક સમયે તેને નુકસાન પહોંચાડવા માટે તત્પર રહે છે તેથી એ નુકસાન તો ખૂબ ભારે હોય છે.

ઈર્ષ્યા એને કહે છે જે કોઈની નેઅમત અથવા રાહતને જોઈને મનમાં બળે

અને એવું ઈચ્છે કે આ નેઅમત તેની પાસેથી ચાલી જાય ભલે તે ઈર્ષ્યાળુને પોતે પ્રાપ્ત ન થાય. આ ઈર્ષ્યા હરામ અને ગુનાહે કબીરહ છે. આ ગુનોહ સૌ પ્રથમ ગુનોહ છે જે આસમાનમાં કરવામાં આવ્યો અને સૌથી પહેલો ગુનોહ છે જે જમીન ઉપર કરવામાં આવ્યો. કારણ કે આસમાનમાં ઈબ્લીસે હઝરત આદમ (અલૈ.)ની ઈર્ષ્યા અને અદેખાઈ કરી અને જમીનમાં હઝરત આદમ (અલૈ.)ના પુત્ર કાબીલે પોતાના ભાઈ હાબિલની અદેખાઈ અને ઈર્ષ્યા કરી.

(કુર્તબી)

હસદ એટલે કે ઈર્ષ્યાથી મળતી આવતી પરંતુ તેનાથી વિપરીત બાબત **هبط** છે જેનો અર્થ એ છે કે કોઈની નેઅમતને જોઈને એવી ઈચ્છા કરવી કે આ નેઅમત મને પણ પ્રાપ્ત થઈ જાય, આ બાબત જાઈઝ છે બલકે સારી વાત છે.

અત્રે ત્રણ વસ્તુઓથી ખાસ શરણ માંગવાનું વર્ણન છે પરંતુ પ્રથમ અને ત્રીજી બાબતમાં તો એક એક શરતનું વર્ણન થયું. પ્રથમ **إِذَا وَقَبِ** સાથે **إِذَا وَقَبِ** કહ્યું અને ત્રીજામાં **إِذَا حَسَدَ** ની સાથે **إِذَا حَسَدَ** કહ્યું. આ વચ્ચેની વસ્તુ એટલે કે જાદૂ કરનારીઓમાં કોઈ શરત વર્ણન નથી કરી. એનું કારણ એ છે કે જાદૂનું નુકસાન જગજાહેર છે અને રાતના નુકસાન તે જ સમયે થાય છે જ્યારે અંધારું સંપૂર્ણ રીતે છવાઈ જાય. આ રીતે હાસિદનો હસદ જ્યાં સુધી તે પોતાના હસદના કારણે કોઈને પીડા કે ત્રાસ પહોંચાડવાનું પગલું ન ભરે તો તેનું નુકસાન તેની પોતાની જાતને પહોંચે છે કે બીજાની નેઅમતોને જોઈને બળે અને મનમાં મનમાં જલે છે અલબત્ત જેની તે ઈર્ષ્યા કરી રહ્યો છે તેને તે સમયે નુકસાન પહોંચે છે જ્યારે તે ઈર્ષ્યાળુ પોતાના ઈર્ષ્યાની બીનાએ એવો કોઈ નુકસાન પહોંચાડવાનો પ્રયત્ન કરે તેથી પ્રથમ અને ત્રીજી વસ્તુમાં આ શરતો લગાવવામાં આવી.

અલ્લહુલિલ્લાહ ! સૂરએ ફલક પૂર્ણ થઈ.

તારીખ : ૧૭ માર્ચ ૨૦૧૫ મુતાબિક ૨૫ જમાદિઊલ અવ્વલ ૧૪૩૬ હિજરી

ગુજરાતી અનુવાદક : ઈલ્યાસ પટેલ ખાનપુરી